

Somogyi Olívia*

Az *acte clair* doktrína hatása az európai uniós jog egységes értelmezésére

I. BEVEZETÉS

Tanulmányom témája az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: Európai Bíróság) ítélkezési gyakorlatában kialakult és az előzetes döntéshozatali eljárások kapcsán felmerülő, a végső fokon eljáró bíróságokat terhelő előterjesztési kötelezettség alóli mentesülési lehetőség, az ún. *acte clair* doktrína hatásának vizsgálata. Az *acte clair* doktrína mibenlétének és feltételeinek ismertetését követően kitérek a doktrínára való hivatkozás lehetséges következményeire, az uniós jog egységes értelmezése kapcsán felmerülő hátrányos hatásokra. Ennek alátámasztására a magyar ítélkezési gyakorlatból is bemutatok egy esetet.

II. AZ ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI ELJÁRÁSOK

Elsőként az *acte clair* doktrína uniós jogon belüli elhelyezkedését szükséges megvizsgálni. Az előzetes döntéshozatali eljárás az Európai Bírósághoz köthető egyik eljárástípus, melynek szabályait az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 267. cikke¹ határozza meg. Az eljárás fő célja az uniós jog tényleges és egységes alkalmazása és az eltérő értelmezésének elkerülése,² melyre az Európai Bíróság számos alkalommal utalt az ítélkezési gyakorlatában.³ Az Európai

Bíróság az előzetes döntéshozatali eljárást tartja az uniós jog tagállamok szintjén történő egységes értelmezése garanciájának.

Az EUMSZ 267. cikkét tanulmányozva megállapítható, hogy az előzetes döntéshozatali eljárások kapcsán a tagállami bíróságok számára jogosultság és kötelezettség egyaránt meghatározásra került. Az EUMSZ említett cikke egyrésztől lehetőséget kínál arra, hogy a tagállamok bíróságai⁴ az Európai Bírósághoz forduljanak – amennyiben az előttük folyamatban lévő ügy eldöntéséhez szükséges – a Szerződések értelmezése vagy az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése kapcsán felmerülő kérdésekben.⁵ Látható tehát, hogy előzetes döntéshozatal csak érvényességi vagy értelmezési kérdésekben lehetséges.⁶ Ez egyrésztől feltételez egy dilemmát, egy bizonytalanságot a nemzeti bíróság részéről, hiszen egyébként minden jogalkalmazás értelemszerűen jogértelmezéssel is jár, másképpen nem is lenne lehetséges az alkalmazása. Másrésztől pedig egy olyan, a jogvita szempontjából releváns kérdés megléte szükséges, melyben az eljáró nemzeti bírónak döntenie kell.⁷ Hangsúlyozandó, hogy az Európai Bírósághoz fordulás

8. pontja vagy a C-107/76. sz. *Hoffman-La Roche* ügyben 1977. május 24-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:1977:89) 5. pontja.

4 Például a C-210/06. sz. *Cartesio*-ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2008:723) 55. pontja alapján az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező szervezetnek rendelkeznie kell a „bíróság” jellemzőivel, ezért szükséges meghatározni, hogy pontosan mely szervezet tekinthető „bíróságnak”. Az Európai Bíróság a következő szempontokat állapította meg az ítélkezési gyakorlatában: független szervezet, jogszabály alapján történő alapítás, állandó jellegű működés, kötelező jellegű hatáskör, kontradiktórium jellegű eljárás, valamint jogszabályok alkalmazása.

5 Az EUMSZ egységes szerkezetbe foglalt változata [OJ C 326, 26.10.2012, p. 47–390] 267. cikk (az EK Sz. korábbi 234. cikke):

„Az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:

a) a Szerződések értelmezése;

b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése;

Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az Európai Unió Bíróságát, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést.”

6 VARGA Zsófia: *Az EU-jog alkalmazása*. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2017, 203. o.: „Az Európai Bíróság hatáskörének hiányát állapítja meg a Szerződések érvényességére, a nem uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényességére és értelmezésére, nemzetközi vagy nemzeti szabályok értelmezésére irányuló kérdésekben.”

7 SOMSSICH Réka: *Egységes jog – egységes értelmezés? Az uniós jog értelmezése a tagállami bíróságok szintjén*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2016, 12–13. o.

* Somogyi Olívia: Igazságügyi Minisztérium, Európai Unió Jogi Főosztály, jogi ügyintéző.

1 Az EUMSZ egységes szerkezetbe foglalt változata [OJ C 326, 26.10.2012, p. 47–390] 267. cikk (az EK Sz. korábbi 234. cikke):

„Az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:

a) a Szerződések értelmezése;

b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése;

Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az Európai Unió Bíróságát, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést. Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az Európai Unió Bíróságához fordulni.

Ha egy tagállami bíróság előtt folyamatban lévő ügyben olyan kérdés merül fel, amely valamely fogva tartott személyt érint, az Európai Unió Bírósága a lehető legrövidebb időn belül határoz.”

2 Az Európai Unió Bírósága: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/hu/, [letöltve: 2022. 08. 09.].

3 Például a C-35/82. sz. *Morson and Jhanjan v Staat der Nederlanden* ügyben 1982. október 27-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:1982:368)

az előbb említett kérdésekben kizárólagos lehetőség⁸ a nemzeti bíróságok számára. A tagállami bíróságok mérlegelési jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy az ítélet meghozatalához szükséges-e az Európai Bíróság iránymutatása. Tehát az EUMSZ 267. cikke egy jogosultságot határoz meg, mely nyitva áll a fent említett kérdésekben választ kereső tagállami bíróságok számára.

A továbbiakban kizárólag az értelmezési kérdéseket helyezem középpontba, a tanulmány – témájából következően – nem foglalkozik az érvényességi kérdésekkel. Megemlítendő továbbá, hogy az érvényességre irányuló utalások száma elenyésző, Magyarország tekintetében 2004⁹ és 2022 között egyik magyar kérelem sem vonatkozott uniós jogi aktus érvényességére.¹⁰

Az EUMSZ 267. cikkében ismertetésre kerül egy kötelezettség is – mely az *acte clair* doktrína szempontjából kiemelt jelentőséggel bír – azon nemzeti bíróságok számára, amelyek döntése ellen nem áll rendelkezésre a nemzeti jog értelmében jogorvoslati lehetőség.¹¹ Ebben az esetben, ha értelmezési vagy érvényességi kérdés merül fel a nemzeti bíróság előtt, köteles előzetes döntéshozatali eljárás keretében az Európai Bírósághoz fordulni.¹²

Stix-Hackl főtanácsnok az *Intermodal Transports* ügyben azokat a bíróságokat, melyek főszabály szerint kötelesek az előzetes döntéshozatalra utalásra, végső fokon eljáró bíróságnak említi,¹³ így a továbbiakban én is ezt a megnevezést használom.¹⁴

Fentebb láttuk, hogy főszabály szerint az Európai Bírósághoz fordulás kizárólag egy lehetőség, egy jogosultság a nem végső fokon eljáró nemzeti bíróságok számára. Az ő esetükben azért nincs szükség kötelezően előírni az előterjesztési kötelezettséget, mert az esetleges helytelen értelmezésen alapuló döntésük ellen rendelkezésre áll még nemzeti jog szerinti jogorvoslati lehetőség, tehát a nemzeti jog megoldást nyújthat ezekre a helyzetekre. Ez a lehetőség egy végső fokon eljáró bí-

róság döntése esetén már nem áll rendelkezésre, mely korlátozhatja az uniós jog egységes érvényesülését. Ebből az okból kifolyólag a végső fokon eljáró bíróságok kötelesek az Európai Bíróság iránymutatását kérni, elkerülve ezzel az esetleges helytelen értelmezéseket. Az EUMSZ 267. cikke csak a végső fokon eljáró bíróságokat terhelő kötelezettséget határozza meg, nem szól az előterjesztési kötelezettségük alóli mentesülési lehetőségekről. Ennek ellenére léteznek ilyenek, ezeket a mentesülési lehetőségeket az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatából ismerhetjük meg.¹⁵

III. AZ ELŐTERJESZTÉSI KÖTELEZETTSÉG ALÓLI MENTESÜLÉSI LEHETŐSÉGEK (A CILFIT-ÍTÉLET)¹⁶

Tanulmányom első felében ismertetésre került az EUMSZ 267. cikkében megfogalmazott, a végső fokon eljáró bíróságokat terhelő előterjesztési kötelezettség. A továbbiakban az Európai Bíróság *CILFIT*-ítéletében foglaltakat veszem górcső alá, melyek az előterjesztési kötelezettség alóli mentesülési lehetőségeket taglalják.

A *CILFIT*-ügy az SRL *CILFIT* és további ötvennégy gyapjúimportőr-társaság, valamint a *Ministero della sanità*¹⁷ közötti jogvitából keletkezett, melynek következtében 1981-ben a *Corte suprema di cassazione*¹⁸ előzetes döntéshozatali eljárás keretében az Európai Bírósághoz fordult. Az előterjesztett kérdés azokra a gyapjúszállítmányokra vonatkozott, amelyeket nem közösségi államokból importáltak. Ezen szállítmányok után a társaságoknak egészségügyi-vizsgálati díjat kellett fizetniük, mely kötelezettséggel az érintettek nem értettek egyet. A társaságok hivatkozási alapjául az *egyes, a Szerződés II. mellékletében felsorolt termékek piacának közös szervezéséről szóló, 1968. június 28-i 827/68/EGK tanácsi rendelet*¹⁹ (a továbbiakban: 827/68/EGK rendelet) szolgált, mely értelmében a tagállamoknak nem megengedett vámmal azonos hatású díjat kivetniük meghatározott vámtarifaszám alá tartozó állati eredetű termékekre. Az importőr társaságok úgy vélték, hogy a gyapjú után nem kellene egészségügyi-vizsgálati díjat fizetniük. Ezzel szemben a *Ministero della sanità* álláspontja az volt, hogy a gyapjú nem tartozik a 827/68/EGK rendelet által meghatározott díjmentes állati termékek közé, a 827/68/EGK rendelet hatálya nem terjed ki a gyapjúra, ezáltal indokolt a díjfizetési kötelezettség fennállása.²⁰

A *Ministero della sanità* ebből kifolyólag arra a következtetésre jutott, hogy mivel a 827/68/EGK rendelet hatályának értelmezése *teljesen nyilvánvaló*, így nincs szükség arra, hogy a *Corte suprema di cassazione* által bevonásra kerüljön az ügybe az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárás kereté-

8 A C-314/85. sz. *Foto-Frost*-ügyben 1987. október 22-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:1987:452) 11–20. pontjai alapján meg kell említeni egy kivételt, ugyanis egy tagállami bíróság nem állapíthatja meg az uniós aktusok érvénytelenségét, erre kizárólag az Európai Bíróság jogosult, tehát ilyen esetben mindenképpen az Európai Bíróság iránymutatását kell kérniük a nem végső fokon eljáró bíróságoknak is.

9 Magyarország 2004. május 1. óta tagja az Európai Uniónak.

10 SOMSSICH Réka – FEHÉR Miklós Zoltán: *Magyar előzetes döntéshozatali eljárások 2004–2019. Európai Tükör*, 2019/3. sz., 13. o.

11 A C-416/10. sz. *Krizan és társai* ügyben 2013. január 15-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2013:8) 72. pontja alapján alkotmánybírósághoz vagy nemzetközi szervezethez fordulás lehetősége nem értendő az EUMSZ 267. cikke alapján vett jogorvoslati lehetőségnek.

12 Az EUMSZ egységes szerkezetbe foglalt változata [OJ C 326, 26.10.2012, p. 47–390] 267. cikk (az EK Sz. korábbi 234. cikke):

„Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az Európai Unió Bíróságához fordulni.”

13 *Stix-Hackl* főtanácsnok a C-495/03. sz. *Intermodal Transports* ügyben tett indítványának (ECLI:EU:C:2005:215) 33. pontja.

14 A C-210/06. sz. *Cartesio*-ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2008:723) 79. pontja alapján érdekeségként megemlíthető, hogy felmerült az a kérdés, hogy a Szegedi Ítélet tábla végső fokon eljáró bíróságnak tekinthető-e. Az Európai Bíróság megállapította, hogy mivel az Ítélet tábla határozatával szemben felülvizsgálati lehetőség még nyitva áll, így nem tekinthető olyan bíróságnak, amely döntése ellen nem áll rendelkezésre a nemzeti jog által biztosított jogorvoslati lehetőség.

15 SOMSSICH: i. m. 14–15. o.

16 A C-283/81. sz. *CILFIT*-ügyben 1982. október 6-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:1982:335).

17 Az olasz Egészségügyi Minisztérium.

18 Az olasz Semmitőszék.

19 Egyes, a Szerződés II. mellékletében felsorolt termékek piacának közös szervezéséről szóló, 1968. június 28-i 827/68/EGK tanácsi rendelet, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:31968R0827> [letöltve: 2022. 08. 13.].

20 A *CILFIT*-ítélet 2. pontja.

ben. A Minisztérium szerint nem állt fenn értelmezési dilemma, ezáltal a végső fokon eljáró bíróságokat terhelő előterjesztési kötelezettség sem merült fel. Az importőr társaságok azonban ettől eltérő véleményen voltak. Szerintük, mivel a 827/68/EGK rendeletre vonatkozó értelmezési kérdés a *Corte suprema di cassazione* előtt merült fel, mely végső fokon eljáró bíróságnak minősül, ezért eleget kell tennie az EUMSZ 267. cikkében előírt előterjesztési kötelezettségének, ez alól nem mentheti fel magát.²¹

A felek eltérő álláspontjára tekintettel a *Corte suprema di cassazione* azt a kérdést terjesztette az Európai Bíróság elé, hogy van-e lehetőség arra, hogy bizonyos esetekben el lehessen tekinteni az EUMSZ 267. cikkében előírt, a végső fokon eljáró bíróságokat terhelő előterjesztési kötelezettségtől.²² Az Európai Bíróság válaszában középpontba helyezte azt a szempontot, mely szerint az EUMSZ 267. cikkében foglaltak célja az, hogy a tagállamokon belül a közösségi jog egységes értelmezése biztosítva legyen. Ez szükségképpen együttműködést feltételez az Európai Bíróság és a nemzeti bíróságok között. Mindenkinek az az érdeke, hogy ne szülessenek eltérő vagy helytelen értelmezést tartalmazó tagállami bírósági döntések. Az Európai Bíróság szerint ennek a célnak kell szem előtt lebegnie, amikor azt latolgatja egy tagállami bíróság, hogy kérje-e²³ az Európai Bíróság iránymutatását, nem szabad „teherként” tekinteni az előterjesztési kötelezettségre.²⁴

Hangsúlyozni kell azonban azt is, hogy egy végső fokon eljáró bíróság is rendelkezik mérlegelési jogkörrel arra vonatkozóan, hogy a felmerülő értelmezési kérdés megválaszolása szükséges-e ahhoz, hogy döntést hozhasson a folyamatban lévő eljárásban. A végső fokon eljáró bíróságoknak sem kell eleget tenniük az előterjesztési kötelezettségnek abban az esetben, ha a felmerülő kérdés az ügy szempontjából nem releváns, tehát a kérdés megválaszolása nem jelent érdemi előrelépést a jogvita eldöntésében.²⁵ Ennek mérlegelésében ugyanolyan szabadságot élveznek a végső fokon eljáró bíróságok is, mint az alsóbb fokú, nem végső fokon eljáró nemzeti bíróságok. Akkor szűnik meg a mérlegelési szabadságuk, ha azonosították az értelmezési dilemmát, és ennek eldöntése szükséges a folyamatban lévő ügy elbírálásához. Ekkor életbe lép az EUMSZ 267. cikkében foglalt előterjesztési kötelezettség. Ebben az esetben a szükségesség oldaláról közelíthetjük meg az előterjesztési kötelezettség meglétét. Ha a szóban forgó kérdés releváns az ügy szempontjából, akkor nincs lehetőség kikerülni az Európai Bíróság megkeresését.²⁶ A relevancia hiánya az első mentesülési lehetőség a végső fokon eljáró bíróságokat érintő előterjesztési kötelezettség alól.

A második mentesülési lehetőség, melyet az Európai Bíróság ítéletében kiemel, az *acte éclairé* tan. Előzményként érdemes megemlíteni, hogy az *acte éclairé* tanra történő hivatko-

zás²⁷ először 1963-ban tűnt fel a *Da Costa*-ügyben.²⁸ Itt mondta ki elsőként az Európai Bíróság, hogy amennyiben már döntés született egy ugyanolyan ügyben és kérdésben, akkor a végső fokon eljáró bíróságokra vonatkozó előterjesztési kötelezettség kiüresedik. Erre utal az *acte éclairé* elnevezés is, miszerint egy már tisztázott kérdés tekintetében nem kell újfent²⁹ az Európai Bírósághoz fordulni végső fokon eljáró bírósággént sem, hiszen már született az Európai Bíróság részéről iránymutatás a felmerülő értelmezési dilemma feloldására.³⁰ Látható, hogy már a *CILFIT*-ítélet előtt is megfogalmazta az Európai Bíróság, hogy bizonyos esetekben nem szükséges teljesíteni a végső fokon eljáró bíróságokra vonatkozó előterjesztési kötelezettséget. A *CILFIT*-ügyben azonban már lazít a Bíróság a *Da Costa*-ítéletben meghatározott merev feltételen, már elegendő az is az *acte éclairé* megállapításához, hogyha a felmerülő kérdések szigorúan véve nem azonosak.³¹

Végezetül az utolsó mentesülési lehetőség az *acte clair*³² esete. Az *acte clair* azt jelenti, hogy az uniós jog helyes alkalmazása annyira nyilvánvaló, hogy minden észszerű kétséget kizáróan meg lehet válaszolni a felmerülő értelmezési kérdést. A *CILFIT*-ítélet azonban meghatároz további feltételeket arra vonatkozóan, mikor tekinthető az értelmezés minden kétséget kizáróan nyilvánvalónak. A választ kereső tagállami bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy a felmerülő kérdés megválaszolása minden tagállam végső fokon eljáró bíróságai és az Európai Bíróság számára is ugyanennyire nyilvánvaló. Csak e feltételek fennállása esetén tekinthet el az előterjesztési kötelezettségtől és válaszolhatja meg maga a kérdést.³³

Azt az Európai Bíróság is kiemeli, hogy ennek a lehetőségnek a fennállását az uniós jog sajátosságaival és értelmezésével kapcsolatos nehézségekkel együtt kell megítélni. Ezalatt például a nyelvi eltérésekből fakadó problémákat lehet érteni. Az uniós jogi aktusokat több nyelven szövegezik meg, ezáltal előfordulhat, hogy különböző nyelvi változatokat kell összevetnie az eljáró bíróságnak. Azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy az uniós jogban használt fogalmak tartalma nem feltétlenül azonos módon jelenik meg a nemzeti jogrendszerekben, ráadásul eltérő jelentést hordozhatnak.³⁴ Az *acte clair* doktrína e feltételét értelmezve akkor lehetne minden kétséget kizáróan megbizonyosodni arról, hogy az értelmezés során az összes tagállam hasonlóan vélekedne, ha az uniós rendelkezés

21 A *CILFIT*-ítélet 3. pontja.

22 A *CILFIT*-ítélet 4. pontja.

23 A *CILFIT*-ítélet 9. pontja alapján a nemzeti bíróság hivatalból és a fél kérelmére is előterjesztheti a felmerülő értelmezési kérdést az Európai Bíróságnak. Fontos azonban, hogy a nemzeti bíróság nem köteles eleget tenni a fél kérelmének, a fél kérelme nem keletkeztet automatikusan kötelezettséget.

24 A *CILFIT*-ítélet 7. pontja.

25 A *CILFIT*-ítélet 10–11. pontja.

26 SOMSSICH: i. m. 15. o.

27 Az ügy tényállása gyakorlatilag azonos a *Van Gend en Loos*-üggyel. [A C-26/62. sz. *Van Gend en Loos*-ügyben 1963. február 5-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:1963:1)].

28 A C-28/62. sz. *Da Costa*-ügyben 1963. március 27-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:1963:6).

29 A *Da Costa*-ítéletben az Európai Bíróság kimondta, hogy az Európai Bíróság korábbi döntésétől függetlenül a lehetőség mindig nyitva áll a végső fokon eljáró bíróság számára, hogy újból az Európai Bíróság elé terjessze a kérdést. Az Európai Bíróság korábbi döntése csak a kötelezettséget szünteti meg, a lehetőséget nem.

30 A *Da Costa*-ítélet Grounds of Judgment fejezete.

31 A *CILFIT*-ítélet 14. pontja.

32 Külön ki szeretném említeni, hogy véleményem szerint az *acte clair* és az *acte éclairé* tan nem választható szét egymástól teljes mértékben, tényleges képet úgy kaphatunk az *acte clair* doktrínáról, hogy közben az *acte éclairé* doktrína is bemutatásra kerül. Álláspontom szerint az *acte clair* doktrínának szerves részét képezi az *acte éclairé* tan is.

33 A *CILFIT*-ítélet 16. pontja.

34 A *CILFIT*-ítélet 18–19. pontja.

az Unió minden hivatalos nyelvén³⁵ megvizsgálásra kerülne. Továbbá arról is meg kell győződnie az eljáró bíróságnak, hogy az Európai Bíróság számára is ugyanúgy nyilvánvaló lenne-e a kérdés eldöntése. Csak azután tekinthet el az érintett nemzeti bíróság attól, hogy eleget tegyen az előterjesztési kötelezettségének, miután e feltételek fennállásáról megbizonyosodott.

Az előbb kifejtett feltételekkel összefüggésben több kétség is felmerül. Elsősorban érzékelhető, hogy annak a feltételnek egyik tagállami bíróság sem tud eleget tenni, hogy meggyőződjön arról, hogy az összes tagállam számára vélhetően egyértelmű lenne-e az értelmezés megítélése. Se idő, se kapacitás, se ilyen fokú nyelvismeret nem áll egyik tagállami bíróról rendelkezésére sem. Ez teljesíthetetlen feltétel. Az Európai Bíróság azóta finomította az *acte clair* feltételrendszerét, melyet a későbbiekben bemutatok.

Másrészt az a feltétel, hogy az eljáró tagállami bíróság meggyőződjön arról, hogy az Európai Bíróság számára is egyértelmű (lenne) a kérdés eldöntése, véleményem szerint egybeeshet az *acte éclairé* mentesülési lehetőséggel. Ha az Európai Bíróság már adott iránymutatást egy kérdés kapcsán, illetve ez már fellelhető az ítélezési gyakorlatában, az *acte éclairé* tanra való hivatkozás is megfontolható.

A fent kifejtettek tükrében látható, hogy az a legnagyobb különbség a végső fokon eljáró és az alsóbb szintű bíróságok között, hogy míg a nem végső fokon eljáró bíróságok eldönthetik azt, kéri-e az Európai Bíróság válaszát az értelmezési dilemma kapcsán, addig a végső fokon eljáró bíróságok csak bizonyos feltételek fennállása esetén mentesülhetnek az Európai Bírósághoz fordulás kötelezettsége alól, mely nem minden esetben egyszerű. Főszabályként nem jogosultak saját maguk feloldani a felmerülő értelmezési bizonytalanságot.

Az *acte clair* doktrína biztosít egy kis önállóságot a végső fokon eljáró bíróságok számára is, mert az ő mérlegelési jogkörükbe tartozik annak eldöntése, hogy számukra a kérdés megválaszolása minden kétséget kizáróan egyértelmű-e. Ennek a doktrína által biztosított önállóságnak az szab gátat, hogy ahhoz párosulnak olyan feltételek, melyek a tagállami bíróságok számára megvalósíthatatlanok. Az *acte clair* doktrína kapcsán érzékelhető az a probléma, hogy miután nincs kellőképpen tisztázva a feltételrendszere, magában hordozza annak a kockázatát, hogy a tagállami bíróságok eltérő gyakorlatot alakítanak ki a doktrínára való hivatkozás kapcsán, amely így az uniós jog egységes értelmezésére ártalmas lehet.

IV. A CILFIT-ÍTÉLETBEN MEGHATÁROZOTT MENTESÜLÉSI LEHETŐSÉGEK LEHETSÉGES HATÁSAI³⁶

A továbbiakban az Európai Bíróság által lefektetett mentesülési lehetőségekre való hivatkozás lehetséges következményeit fogom körüljárni. Előzetesen levonható az a következtetés, hogy az uniós jog egységes értelmezésére kockázatot

jelenthet az, ha a tagállami bíróságok – különösen a végső fokon eljáró bíróságok – az értelmezési kérdéseket maguk oldják fel az Európai Bíróság bevonása nélkül. A *CILFIT*-ítéletben bemutatott mentesülési lehetőségek ennek a gyakorlatnak biztosítanak táptalajt. Az uniós jog önálló értelmezéséből fakadó tagállami joggyakorlat a következő módokon jelenhet meg.

Előfordulhat olyan eset, amikor a nem végső fokon eljáró nemzeti bíróság úgy véli, hogy nem merül fel értelmezési bizonytalanság. Meghozza az ítéletét anélkül, hogy élne az EUMSZ 267. cikkében megfogalmazott előterjesztési jogsultságával, mert nem látja ennek szükségét. Az, hogy helyesen jutott-e erre a következtetésre, csak később válhat világossá az Európai Bíróság értelmezése révén, ha egy tagállami bíróság hasonló kérdéssel fordul az Európai Bírósághoz. Persze az is előfordulhat, hogy sosem merül fel az Európai Bíróság előtt hasonló kérdés, és ezáltal nem derül fény a tagállami bíróság esetlegesen helytelen értelmezésére.

A következő eset az lehet, ha a nem végső fokon eljáró nemzeti bíróság ugyan észleli az értelmezési dilemmát, viszont véleménye szerint annak feloldása nem szükséges az előtte folyamatban lévő ügy eldöntéséhez. Ebben az esetben fennáll a kockázata annak, hogy az eljáró tagállami bírónak jól ítéli meg a felmerülő dilemma uniós jogi érintettségét. Ez is vezethet az önálló tagállami gyakorlat kialakulásához, mely tagállami szinten eltérő lehet. Ebben az esetben sincs kontroll az Európai Bíróság részéről. A korábbiakban már kifejtésre került, hogy az alsóbb fokú bíróságok esetén, mivel rendelkezésre áll még a döntésük ellen jogorvoslati lehetőség, van esély az esetleges helytelen értelmezés korrigálására nemzeti szinten valamely jogorvoslati eszköz igénybevételével.

Az előbb említett példák végső fokon eljáró bíróságok kapcsán is ugyanúgy felmerülhetnek, és esetükben fokozottan azzal a veszéllyel járnak, hogy helytelen tagállami gyakorlat alakulhat ki, hiszen a végső fokon eljáró bíróság döntése ellen már nem áll rendelkezésre jogorvoslati lehetőség. Azt, hogy a magánszemélyek jogi helyzetét ez hogyan befolyásolhatja, a későbbiekben részletezem.

Végezetül egy olyan hatás is megemlíthető, mely valamelyest elhatárolódik az előző esetektől. Fennállhat olyan helyzet is, hogy az eljáró tagállami bírónak egyáltalán nem azonosít alkalmas uniós jogi rendelkezést, így értelemszerűen nem merül fel értelmezési kérdés sem előtte. Ekkor nem a széttartó, eltérő tagállami értelmezés miatt sérül az uniós jog egységes értelmezésének elve, hanem az uniós jog indokolatlan és téves mellőzésének következtében.

A fent említett esetekben a bíróságok általi jogértelmezés beleolvad a tagállami joggyakorlatba, melynek a következménye lehet, hogy amennyiben hasonló ügy merül fel egy másik bíróság előtt, az egy korábbi ítélethez fog igazodni. A korábbi döntés hivatkozási alappá válhat. Ez fokozottan igaz a végső fokon eljáró bíróságok döntéseire, amelyekre az alsóbb fokú bíróságok gyakran iránymutatásként támaszkodnak. Az Európai Bíróság a széttartó tagállami joggyakorlat lehetőségét teremti meg azáltal, hogy a *CILFIT*-ítéletben meghatározott szempontokkal a végső fokon eljáró tagállami bíróságoknak nyitva hagy egy kiskaput, hogy maguk értelmezessék az uniós rendelkezéseket.

Az is lehetővé teszi az uniós jog egységes értelmezése hátterbe szorítását, hogy a *CILFIT*-ítéletben körülírt mentesülési

35 Az Európai Unió hivatalos nyelve: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/languages_hu. Az Európai Uniónak jelenleg huszonnégy hivatalos nyelve van.

36 SOMSICH: i. m. 16–18. o.

lehetőségek szempontrendszerre nem teljesen tisztázott, ezáltal a nemzeti bíróságok mozgástere kifejezetten nagy az ítéletben szereplő mentesülési lehetőségek alkalmazása terén. Lehetséges persze, hogy egy értelmezés nem terjed tovább a bíróságok joggyakorlatán, csak az adott ügyben marad releváns. Egyéb esetekben hivatkozási alappá válhat akár nemzeti, akár más uniós tagállami bíróságok körében is. Ennek a kockázatát – különösen egy végső fokon eljáró bíróság helytelen értelmezése esetén – nem lehet kizárni.

V. AZ ELŐTERJESZTÉSI KÖTELEZETTSÉG MEGSÉRTÉSE ESETÉN FENNÁLLÓ SZANKCIÓK

A fentiekben részletesen kifejtésre került az EUMSZ 267. cikkében megfogalmazott, végső fokon eljáró bíróságokat terhelő előterjesztési kötelezettség. Látható, hogy még a végső fokon eljáró bíróságok is dönthetnek úgy, hogy nem kéri az Európai Bíróság választ értelmezési kérdésekben, amennyiben a *CILFIT*-ítéletben meghatározott mentesülési lehetőségek valamelyike felhívható az adott ügyben. Az előterjesztési kötelezettség megsértésének lehetnek bizonyos szankciói is, melyek hatékonyságáról érdemes röviden beszélni. Ezeknek a szankcióknak a léte is mutatja, hogy az *acte clair* doktrínára történő hivatkozás milyen következményekkel járhat a magánszemélyek számára, mely problémakör szoros összefüggésben áll az uniós jog egységes értelmezésének igényével.

A *Köbler*-ítéletben³⁷ a végső fokon eljáró bíróságok sajátos helyzete kerül a középpontba, hiszen ezek jelentik az utolsó igazságszolgáltatási fórumot a láncolatban, amely előtt a magánszemélyek érvényesíthetik az uniós jogból fakadó jogait.³⁸ Éppen ezért a rájuk vonatkozó előterjesztési kötelezettségnek különös jelentősége van, hiszen a döntéseik ellen nincs lehetőség további jogorvoslatra.

A *Köbler*-ítélet lényegében arról szól, hogy milyen felelősség terheli a végső fokon eljáró bíróságokat az EUMSZ 267. cikke szerinti előterjesztési kötelezettség megsértése és a magánszemélynek ezáltal okozott kár kapcsán. Amennyiben az uniós jog megsértéséből adódóan a magánszemélynek okozott kár a tagállamnak felróható, kártérítési kötelezettsége keletkezik.³⁹ Ez a felelősség akkor is felhívható a tagállammal szemben, ha valamely igazságszolgáltatási szerv eljárása vagy mulasztása sértette meg az uniós jogot.⁴⁰

Az Európai Bíróság számos alkalommal megállapította azokat a feltételeket⁴¹, amelyek fennállása megalapozza a tagállam kártérítési kötelezettségét. A *Köbler*-ítéletben e feltételek a végső fokon eljáró bíróságok uniós jogot sértő határozataival kapcsolatban kerülnek pontosításra. A tagállami

kárfelelősség akkor áll fenn, ha a végső fokon eljáró bíróság nyilvánvaló módon hagyta figyelmen kívül az alkalmazandó uniós jogot.⁴² Felmerül a „nyilvánvalóság” kritérium tisztázásának igénye, melynek az Európai Bíróság igyekszik eleget tenni. Kimondta, hogy többek között akkor jelenthető ki az, hogy a végső fokon eljáró bíróság nyilvánvaló módon hagyta figyelmen kívül az uniós jogot, amennyiben nem tesz eleget az EUMSZ 267. cikkében foglalt előterjesztési kötelezettségének.⁴³

A *Köbler*-ítéletben meghatározottak sem segítettek elő azonban a nyilvánvalóság kritériumának egyértelműségét, hiszen önmagában nem feltétlenül alapozza meg a kártérítési felelősség fennállását az a tény, hogy a végső fokon eljáró bíróság nem tett eleget az előterjesztési kötelezettségének. Erre a legjobb példa maga a *Köbler*-ítélet, ugyanis a konkrét ügyben a *Verwaltungsgerichtshof*⁴⁴ éppen az Európai Bíróság egyik ítéletére alapozva vonta vissza az előzetes döntéshozatali kérelmét, amely véleménye szerint megadta a választ az előtte felmerülő kérdésre, azonban ezt tévesen ítélte meg.⁴⁵ Ezen előzmények ellenére az Európai Bíróság azt állapította meg, hogy bár a *Verwaltungsgerichtshof* megsértette az uniós jogot, viszont mindezt nem nyilvánvaló módon tette, a nyilvánvalóság kritériuma nem teljesült. Ennélfogva a tagállam kártérítési kötelezettsége nem volt megalapozott a végső fokon eljáró bíróság uniós jogot sértő döntésére tekintettel.⁴⁶

Látható, hogy a *Köbler*-elvre nem feltétlenül lehet eredményesen hivatkozni magánszemélyként. Erre tekintettel is indokolt az előterjesztési lehetőséget kötelezettségként értelmezni az EUMSZ 267. cikkében a végső fokon eljáró bíróságok vonatkozásában, hogy az esetleges téves értelmezésekkel ne sérüljön az uniós jog. Az uniós jog egységes értelmezésének fontossága ilyen helyzetben különösen kiütözik. A *Köbler*-elv mint szankció nem egy hatékony korrekciós lehetőség a magánszemélyek számára, nem valószínű, hogy az érintett magánszemélynek megoldást kínálna a kialakult hátrányos helyzetre.

Az előterjesztési kötelezettség megsértésének orvoslása az Emberi Jogok Európai Bíróságán (a továbbiakban: EJEB) keresztül is történhet. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes tárgyaláshoz való jog⁴⁷ sérülhet azáltal, hogyha a végső fokon eljáró bíróság szándékosan és önkényesen nem tesz eleget az előterjesztési kötelezettségének. Azt az esetet, ha a tagállami bíróság nem indokolja meg döntésében, hogy milyen oknál fogva nem tesz eleget az előterjesztési kötelezettségének, tekinthetjük önkényes eljárásnak. Azonban az már megfelelő indokolásnak számít az EJEB iránymutatása alapján, ha a tagállami bíróság az *acte clair* doktrínára való hivatkozással nem teljesíti az előterjesztési kötelezettségét. Annak már nincs jelentősége, hogy tartalmilag helyesen hivatkozik-e a doktrínára, ezt már nem vizsgálja az EJEB. Tehát még ha helytelen is az *acte clair* tanra való hivatkozás, ez már megszünteti a lehetőséget arra, hogy

37 A C-224/01. sz. *Köbler*-ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2003:513).

38 A *Köbler*-ítélet 34. pontja.

39 A *Köbler*-ítélet 30. pontja.

40 A *Köbler*-ítélet 31. pontja.

41 A *Köbler*-ítélet 51. pontja alapján a megsértett jogszabály jogokat állapít meg a magánszemélyek részére, a jogsértés kellően súlyos, és közvetlen okozati összefüggés áll fenn az államot terhelő kötelezettség megsértése és a károsult felek által elszenvedett kár között.

42 A *Köbler*-ítélet 53. pontja.

43 A *Köbler*-ítélet 55. pontja.

44 Osztrák Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság.

45 A *Köbler*-ítélet 123. pontja.

46 A *Köbler*-ítélet 126. pontja.

47 Emberi Jogok Európai Egyezménye: https://www.echr.coe.int/documents/convention_hun.pdf [letöltve: 2022. 08. 17.].

az érintett magánszemély az EJEB-hez forduljon az előterjesztési kötelezettség megsértése okán.⁴⁸

Az előterjesztési kötelezettség megsértésének orvoslására lehetőségként megemlíthető a kötelezettségszegési eljárás⁴⁹ is az EUMSZ 267. cikkében foglaltak nemteljesítése folytán.⁵⁰

A fenti jogorvoslati lehetőségeket áttekintve szembetűnő, hogy egyszerű és biztos megoldás nem áll rendelkezésre arra az esetre, ha a végső fokon eljáró bíróság helytelenül nem tesz eleget az előterjesztési kötelezettségének, akár valamely mentesülési lehetőségre való téves hivatkozással. Ezáltal nemcsak az uniós jog egységes értelmezésének elve kerül veszélybe, hanem magánszemélyek számára károkozással is járhat az efféle gyakorlat.

VI. AZ ACTE CLAIR DOKTRÍNA MEGJELENÉSE A MAGYAR ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATBAN

Előjáróban érdemes megvizsgálni azt, hogy Magyarország a tagállamok között melyik csoportban helyezkedik el: azon tagállamok közé sorolható, amelyek gyakran kérik ki előzetes döntéshozatali eljárás útján az Európai Bíróság iránymutatását, tehát mutatnak-e hajlandóságot arra, hogy szükség esetén megkeressék az Európai Bíróságot, vagy azok közé, amelyek inkább igyekeznek elkerülni az Európai Bírósággal történő érintkezést? A hozzáállás indikátorként jelezheti a tagállami bíróságok viszonyulását az előzetes döntéshozatali eljáráshoz, a gyakorlatukat arra vonatkozóan, hogy az EUMSZ 267. cikkében foglalt jogosultságukkal élnek-e, illetve az előterjesztési kötelezettségnek eleget tesznek-e. Az a törekvés, hogy a tagállami bíróságok igyekeznek elkerülni az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését, akár a mentesülési lehetőségek visszaélésszerű alkalmazását is maga után vonhatja, mely az uniós jog egységes értelmezését érinti hátrányosan.

Az Európai Bíróság 2021. évi jelentése⁵¹ alapján Magyarország 2017 és 2021 között összesen 106 alkalommal kezdeményezte az előzetes döntéshozatali eljárást az Európai Bíróságnál. A tendenciát tekintve ez a szám magasnak értékelhető a többi tagállamhoz képest.⁵² Ezt azért szükséges megvizsgálni

az *acte clair* doktrína szempontjából, mert az előbbieken kifejtettek alapján a tagállami bíróságok – akár az *acte clair* tanra hivatkozva – megtehetik azt, hogy mellőzzék az Európai Bíróság megkeresését. A magyar bíróságokról megállapítható a statisztika alapján, hogy nem idegenkednek az Európai Bírósághoz fordulástól.

A magyar ítélkezési gyakorlat feltérképezése során⁵³ azokra a határozatokra helyeztem a hangsúlyt, melyekben az eljáró bíróság az *acte clair* doktrínára vagy a *CILFIT*-feltételekre hivatkozik. A vizsgálódás célja az volt, hogy kialakuljon egy kép az *acte clair* doktrínának gyakorlatban való érvényesüléséről, arról, milyen szerephez jut a bíróságok joggyakorlatában a véleményem szerint teljesíthetetlen feltételei ellenére.

Megállapítható, hogy az eljáró bíróságok jellemzően az *acte clair* doktrínára való hivatkozáskor vagy csak annyit állapítottak meg, hogy az adott értelmezés teljesen nyilvánvaló, nem vizsgálva az adott kérdést az Európai Bíróság által megállapított szempontoknak megfelelően, tehát egyéb nyelvi változatot nem vettek figyelembe,⁵⁴ vagy az Európai Bíróság egyik korábbi döntésére alapozva állapították meg az értelmezés *acte clair* jellegét.⁵⁵ Egy olyan esettel találkoztam csak, melyből egyértelműen kiderült, hogy az eljáró bíróság angol és francia nyelvi változatokat vizsgált.⁵⁶

Hangsúlyozandó, hogy ugyan a *CILFIT*-ítéletben meghatározottak alapján az *acte clair* doktrína valóban megfoghatatlan módon jelenik meg, és az Európai Bíróság általi szempontok teljesítése nem várható el egyik tagállami bíróságtól sem,⁵⁷ de ez nem eredményezheti azt, hogy körültekintés nélkül történjen az *acte clair* doktrínára való hivatkozás, és emiatt ne kerüljön sor az egyébként indokolt előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére.

Az eljáró magyar bíróságok jellemzően törekszenek – a doktrína általam teljesíthetetlennek vélt feltételei ellenére – az *acte clair* érvekkel alátámasztott alkalmazására. Erre példaként a Kúria 2014-ben született határozata⁵⁸ szolgál, melyben a Kúria azért nem tartotta szükségesnek az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését, mert az Európai Bíróság már értelmezte egy korábbi ítéletében⁵⁹ az érintett irányelv releváns rendelkezését. Erre tekintettel a Kúria számára nem merült fel kétség a rendelkezés értelmezését illetően, az értelmezés *acte clair*.

48 SOMSICH: i. m. 262–264. o., valamint VARGA Zsófia: *Az Alkotmánybíróság végzése az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésnek elmulasztásáról*. <https://jema.hu/article.php?c=355> [letöltve: 2022. 08. 28.].

49 Az EUMSZ egységes szerkezetbe foglalt változata [OJ C 326, 26.10.2012, p. 47–390] 258. cikk (az EKSz. korábbi 226. cikke): „Ha a Bizottság megítélése szerint egy tagállam a Szerződésekből eredő valamely kötelezettségét nem teljesítette, az ügyről indokolással ellátott véleményt ad, miután az érintett államnak lehetőséget biztosított észrevételei megtételére.

Ha az érintett állam a Bizottság által meghatározott határidőn belül nem tesz eleget a véleményben foglaltaknak, a Bizottság az Európai Unió Bíróságához fordulhat.”

50 VARGA Zsófia: *Az Alkotmánybíróság végzése az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésnek elmulasztásáról*. <https://jema.hu/article.php?c=355> [letöltve: 2022. 08. 17.].

51 Éves jelentés (2021) https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2022-06/_ra_2021_en.pdf 234. [letöltve: 2022. 08. 17.].

52 Magyarországot főként területileg nagyobb kiterjedésű országok előzik csak meg a listán, mint például Németország (587) vagy Spanyolország (219). Azonban ez nem meglepő, hiszen Magyarországon matematikailag sem lehetséges annyi ügy keletkezése, mint a nagyobb tagállamok-

ban. Erre tekintettel álláspontom szerint Magyarország abba a kategóriába sorolható, mely államok gyakran kezdeményeznek előzetes döntéshozatali eljárást.

53 Ötvenegy határozatot vizsgáltam (Kúria 33 határozat, Fővárosi Ítéletábrla 9 határozat, Fővárosi Törvényszék 9 határozat).

54 Kfv.37.616/2017/5.

55 Kfv.35.123/2011/9.

56 Pkf.25.116/2010/3.

57 *Jacobs* főtanácsnok a C-338/95. sz. *Wiener v Hauptzollamt Emmerich* ügyben tett indítványának (ECLI:EU:C:1997:352) 65. pontja alapján arra tekintettel sem elvárható az az aránytalan erőfeszítés a tagállami bíróságoktól, hogy különböző nyelvi változatokat vizsgáljanak és hasonlítsanak össze, hogy maga az Európai Bíróság sem alkalmazza ezt a módszert, pedig az Európai Bíróság a kiterjedt eszközeivel könnyebben megtehetné.

58 Pfv.21.121/2014/3.

59 A C-135/10. sz. *SCF*-ügyben 2012. március 15-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2012:140).

Egy esetet azonban külön is ki szeretnék emelni, amikor kétségtelenül helytelenül történt⁶⁰ az *acte clair* doktrína felhívása, és ennek okán az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének elmaradása.⁶¹ A határozatból egyértelműen kiolvasható, hogy a román és a bolgár bíróságok teljesen más értelmet tulajdonítottak az érintett uniós jogi rendelkezésnek, mint a magyar bíróságok. Ennek ellenére a magyar bíróságok arra való hivatkozással nem kérték ki az Európai Bíróság döntését az értelmezés kapcsán, hogy az érintett uniós szabály alkalmazása minden kétséget kizáróan nyilvánvaló, tehát *acte clair*. Ez önmagában ellentmondásos, hiszen más tagállami bíróságok eltérő értelmezésre jutottak, mint a magyar bíróságok. Erre a kérelmező külön fel is hívta a figyelmet, és kérte az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését – sikertelenül. Véleményem szerint ugyan a *CILFIT*-ítéletben meghatározott azon – általam teljesíthetetlennek tartott – feltételnek nem lehet eleget tenni, amely szerint az eljáró bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy minden más tagállam bírósági számára ugyanilyen nyilvánvaló az adott uniós rendelkezés értelmezése, azonban ha más tagállam bírósága vagy bíróságai a tudomásszerzés ellenére eltérő értelmezést tulajdonítanak az uniós szabálynak, akkor erre figyelemmel kell lenni, hogy ne sérüljön az uniós jog egységes értelmezése, és ne alakuljon ki széttartó tagállami joggyakorlat.

Összességében megállapítható, hogy az *acte clair* doktrína szerepehez jut és érvényesül a magyar bíróságok joggyakorlatában, csak nem teljesen az Európai Bíróság által megfogalmazott szempontoknak megfelelően. A lehetőségekhez mérten az eljáró magyar bíróságok jellemzően igyekeznek körültekintéssel alkalmazni a *CILFIT*-feltételeket, mind az *acte clair*, mind az *acte éclairé* doktrína megjelenítésekor.

VII. BEFEJZŐ GONDOLATOK

Végezetül szükséges kitérni az *acte clair* doktrína kapcsán arra a szempontokra, hogy a *CILFIT*-ítélet 1982-ben látott napvilágot, tehát a doktrína feltételrendszere negyven évvel ezelőtt került meghatározásra. *Nils Wahl* az *X és T.A. van Dijk* egyesített ügyekben 2015. május 13-án előterjesztett főtanácsnoki indítványában⁶² rámutatott arra, hogy 1982-ben az Európai Gazdasági Közösség csak tíz tagállamból állt és csak hét hivatalos nyelvet használt. Ma az Európai Unióban a tagállamok száma huszonhétre, a hivatalos nyelvek száma pedig huszonnégyre növekedett, vagyis az alkalmazás körülményei 1982 óta jelentősen megváltoztak. Emiatt ma már lehetetlen az *acte clair* doktrínára való hivatkozást a *CILFIT*-ítéletben meghatározott feltételek alapján teljesíteni.

Ezt maga az Európai Bíróság is kimondta többek között a 2021 őszén hozott *CIM*-ítéletében, amelyben megállapította, hogy a végső fokon eljáró bíróságok nem kötelesek az érintett uniós rendelkezést minden rendelkezésre álló nyelvi változattal összevetni, ez egy aránytalan feltétel lenne. Azonban ha a tudomásukra jut valamilyen eltérés a nyelvi változatok között, akkor erre figyelemmel kell lenniük.⁶³ Tehát előterjesztési kötelezettsége alól a végső fokon eljáró bíróság kizárólag akkor mentesülhet, ha nem áll fenn olyan tényező, amely alkalmas arra, hogy bizonytalanságot keltsen az uniós rendelkezés helyes értelmezését illetően.⁶⁴ Ennek mintegy biztosítékaként az Európai Bíróság arra kötelezi ezen ítéletében a végső fokon eljáró bíróságokat, hogy amennyiben úgy vélik, hogy az adott ügyben nem kell eleget tenniük az előterjesztési kötelezettségüknek, határozataik indokolásában tüntessék fel, hogy álláspontjukat mely mentesülési lehetőségre alapozzák.⁶⁵ Ezzel az Európai Bíróság véleményem szerint ösztönözni próbálja a nemzeti bíróságokat, hogy a *CILFIT*-ítéletből ismert mentesülési lehetőségekre való hivatkozáskor az eddigieknél alaposabban és átgondoltabban járjanak el.

Az előbbieken kifejtettek fényében megállapítható, hogy az *acte clair* doktrína létezése önmagában kockázattal járhat az uniós jog egységes értelmezésére, hiszen mentesülési lehetőséget biztosít a tagállami bíróságok számára, hogy kikerüljék az EUMSZ 267. cikkében megfogalmazott előterjesztési kötelezettséget, és hogy maguk értelmezzék az uniós rendelkezéseket. A doktrínára való hivatkozásnak egyedül az Európai Bíróság által meghatározott feltételek szabnak határt valamilyen mértékben, azonban azáltal, hogy ezek a feltételek ma már teljesíthetlenné váltak, ugyancsak nem jelentenek megfelelő védelmet a doktrínára való téves hivatkozással szemben. Ezzel magyarázható, hogy az Európai Bíróság még negyven év után is újból előveszi a *CILFIT*-feltételeket, és igyekszik nagyobb kontrollt biztosítani az uniós jog értelmezésének egysége érdekében, törekszik pontosítani a feltételeket.

Összességében az *acte clair* doktrínára való hivatkozásnak két fő következménye van. Egyik oldalról a doktrína az EUMSZ 267. cikkében megfogalmazott előterjesztési kötelezettség alóli mentesülési lehetőséget jelenti, mely abban az esetben, ha a tagállami bíróságok kellő körültekintéssel hivatkoznak rá, pozitív hatással járhat az Európai Bíróságra nehezedő ügyteher csökkentése révén, amely lehetőséget ad arra, hogy az utóbbi a valóban figyelmet érdemlő ügyekkel foglalkozzon. Azonban amennyiben tévesen történik a doktrínára való hivatkozás és ezáltal nem kerül sor az előzetes döntéshozatali eljárás lefolytatására, ezzel éppen az Európai Bíróság egyik fő célkitűzése, az uniós jog egységes értelmezése kerülhet veszélybe.

⁶⁰ A gyógyszerek kiegészítő oltalmi tanúsítványának bevezetéséről szóló, 1992. június 18-i 1768/92/EGK tanácsi rendelet rendelkezéseinek értelmezése kapcsán állt fenn a jogvita.

⁶¹ Pfv.21.614/2010/3., Pfv.21.045/2010/3., Pfv.20.457/2010/3., Pfv.21.012/2010/3., Pkf.25.116/2010/3., Pk.23.486/2009/5., Pk.23.485/2009/6., Pk.23.513/2009/6.

⁶² *Nils Wahl* főtanácsnok a C-72/14. és a C-197/14. sz. *X és T.A. van Dijk* egyesített ügyekben tett indítványának (ECLI:EU:C:2015:319) 62. pontja.

⁶³ A C-561/19. sz. *CIM*-ügyben 2021. október 6-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2021:799) 44. pontja.

⁶⁴ A *CIM*-ítélet 47. pontja.

⁶⁵ A *CIM*-ítélet 51. pontja.